GAZETA KOŚCIELNA

Przedpłata:
W Galicyi: roczna . 5 zł. 50 ct.
półroczna 3 „ — „
kwartalna 1 „ 60
za granicą: do Niemiec 11 mar.
do Francyi, Włoch, Turcyi 14 fran.
do Ameryki . . . . . . 3 dolr.

PISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM KOŚCIELNYM I SPOŁECZNYM
ORGAN DUCHOWIEŃSTWA
Wychodzi co czwartku.

Redakcya, Administracya i Expedycya plac Kapituły l. 7 II.

Inseraty przyjmuje się za opłatą 10 ct. od wiersza petitu.

Rękopisów przyjętych do druku Redakcya nie zwraca.

Rok II. We Lwowie dnia 29. marca 1894. Nr. 13.

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI
LEONIS
DIVINA PROVIDENTIA
PAPAE XIII
EPISTOLA ENCYCLICA
AD
EPISCOPOS POLONOS
VENERABILIBVS FRATRIBVS
ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS POLONIS

LEO PP. XIII

VENERABILES FRATRES
SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Caritatis providentiaeque Nostrae peculiare testimonium quod aliis catholicis gentibus per intervalla exhibuimus, ut, datis ad earum Episcopos singularibus litteris, documenta Apostolicae exhortationis impertiremus, id similiter vobis ex opportunitate praestare posse, iamdiu Nos ingens desiderium tenebat. Equidem populum istum, genere, sermone, religioso ritu varium, uno Nos omnem, quod alias ediximus, eodemque studio complectimur et fovemus; neque unquam nisi iucundissime de ipso cogitamus, cuius et praeclara spirat memoria gestarum rerum, et magnam erga Nos coniunctam cum fiducia pietatem constanter agnovimus. — In ceteris enim laudibus, laus merito manet eximia patribus illis vestris, qui, tremefacta Europa ad impetus hostium christiani nominis praepotentium, pectorum suorum praesidia inter primos, insignibus praeliis, opposuerunt, iidem religionis et civilis cultus vindices acerrimi fidissimique custodes. His de promeritis palam est a Nobis non multos ante menses cum gaudio commemoratum, tunc scilicet quum nonnulli vestrum, Venerabiles Fratres, pia fidelium agmina peregre ad Nos salutatum gratulatumque adduxistis: ex qua pulcherrima fidei testificatione, pergrata adfuit occasio ut avitae religionis decus, per multos rerum et difficiles casus integrum, vividum, Poloniae vicissim gratularemur. — Iamvero sacris eius rationibus si, quantum erat in Nobis, nihil antea prodesse destitimus, id posse vel amplius cupimus, atque in praesentia efficere consilium est: ea nimirum causa, ut sollicitudinis in vos Nostrae apertior extet coram Ecclesia declaratio, utque etiam vestrum omnium animi in catholicae professionis officiis, roborata virtute, subsidiis auctis, confirmentur et praestent. Hoc autem facere instituimus alacriore quidem cum spe, propterea quod cognitum perspectumque habemus qua vos, Venerabiles Fratres, sollertia interpretes voluntatis Nostrae et ministri esse consueveritis, et quo proposito in summis vestrorum gregum bonis tuendis augendisque elaboretis. Quos autem in ipsis praestabiles fructus expetimus, ita Deus, qui ad alloquendum movit, benignus idem secundet.

Beneficium divinae veritatis et gratiae, quod humano generi religione sua Christus Dominus attulit, tantae excellentiae utilitatisque est, cum quo aliud nullum in ullo genere ne conferri quidem possit nedum possit aequari. Cuius virtus beneficii multiplex; ut omnes norunt, et saluberrima, mirum in modum affluit ad singulos et ad universos, ad societatem domesticam et ad civilem, ad prosperitatem caducae vitae iuvandam et ad felicitatem adipiscendam vitae immortalis. Ex quo continuo apparet, gentes catholica religione donatas, sicut maximo bonorum omnium in ea potiuntur, ita officiorum omnium maximo adstringi eiusdem colendae et diligendae. Simul vero apparet, rem non esse eiusmodi, quam ad suum cuiusque arbitrium vel singuli vel civitates recte se praestare posse confidant, verum qua dumtaxat ratione, qua disciplina, quo ordine ipse definivit et iussit religionis divinus auctor: videlicet magisterio et ductu Ecclesiae, quae ab ipso tamquam *columna et firmamentum veritatis* [1]) constituta est, eiusque singulari ope per omnes aetates viguit, vigebitque, rata promissione, perpetuo: *Ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi* [2]) — Iure igitur genti vestrae tam clarus religionis honor ab avis et maioribus ideo stetit, quod Ecclesiae matri summa semper adhaesit fide, parique in obsequio Pontificum romanorum et in obedientia sacrorum antistitum, quos illi pro potestate designarent, immota perstitit semper. Inde quam multa ad vos commoda et ornamenta profluxerint, quam praesentia in trepidis rebus solatia ceperitis, quanta habeatis etiamnum adiumenta, vosmet gratis tenetis animis, grate profitemini. — Manifestum quotidie est, quaenam gravissimarum rerum in populis imperiisque consequantur momenta, Ecclesia catholica vel observata et digno loco habita vel per iniuriam contemptionemve laesa. Quum enim in doctrina et lege Evangelii ea contineantur quae ad salutem perfectionemque hominis, tum in fide et cognitione, tum in usu et actione vitae, usquequaque proficiant: quumque eam doctrinam et legem Ecclesia, divino a Christo iure, tradere possit et religione sancire; ipsa propterea, divino munere, vi magna pollet moderatrice humanae societatis, in qua et fautrix est generosae virtutis et lectissimorum bonorum effectrix. — At Ecclesia vero, cui divinitus romanus Pontifex praeest, tantum

[1]) I. Tim. III. 15.
[2]) Matth. XXVIII., 20.

abest ut, ex auctoritatis tanta amplitudine, quiquam sibi de alieno arroget iure aut cuiusquam obliquis studiis conniveat, ut potius de iure suo saepe remittet, indulgendo; atque summis et infimis sapienti consulens aequitate, sese omnibus gubernatricem et matrem exhibeat sollertissimam. Quapropter illi iniuste faciunt qui hac etiam in re veteres contra ipsam calumnias, iam toties refutatas planeque contritas, in lucem nituntur revehere, nova vituperationis specie confictas: neque ii minus reprehendendi, qui eadem de causa diffidunt Ecclesiae, eique suspicionem conflant apud rectores civitatum et in publicis legumlatorum coetibus, a quibus nempe laus plurima ipsi debetur et gratia. Nihil enim omnino ea docet aut praecipit quod maiestati principum, quod incolumitati et progredienti populorum vitae, ullo modo officiat vel adversetur; multa immo ex christiana sapientia assidue profert ad communem eorum utilitatem sane quam conducibilia. In quibus haec memoratu digna: principatum qui teneant, eos imaginem divinae in homines potestatis providentiaeque referre; eorum imperium debere iustum esse et imitari divinum, bonitate temperatum paterna, atque unice emolumenta spectare civitatis; ab ipsis rationem Deo iudici aliquando reddendam, eamque pro celsiore dignitatis loco graviorem: qui vero sint sub potestate, debere constanter reverentiam et fidem servare principibus, tamquam Deo regnum per homines exercenti, eisdem obtemperare, *non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam* [1]) pro ipsis adhibere *obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones* [2]); debere sanctam custodire disciplinam civitatis; ab improborum machinationibus sectisque abstinere, nec quidquam facere seditiose; omnia conferre ad tranquillam in institia pacem tenendam. — Ista et similia praecepta institutaque evangelica, quae ab Ecclesia tantopere suadentur, ubi in pretio sunt et re ipsa valent, praestantissimos ibi fructus afferre non cessant, eosque afferunt in illis gentibus uberiores, in quibus Ecclesia liberiore utitur sui muneris facultate. Eisdem vero refragari praeceptis et Ecclesiae ductum recusare, idem est ac refragari voluntati divinae et insigne beneficium abiicere; nihil ut in civitate vere prosperum honestumque permaneat. permixta delabantur omnia, anxia calamitatum formidine et rectores et populi occupentur. — Habetis quidem, Venerabiles Fratres, de his rerum capitibus iam fusius a Nobis tradita per occasionem praescripta: eadem tamen visum est summatim revocare, quo navitas vestra, novo quasi auspicio freta auctoritatis Nostrae, impensius in idem feliciusque contendat. Illud certe optimum faustumque fuerit in gregibus vestris, si afflatus caveantur turbulentorum hominum, pessimis artibus nihil iam non scelestissime audentium ad evertenda, delenda imperia; si nullae officiorum partes, quae civium sunt bonorum, desiderentur; si ex fide Deo debita et sacra, fides erga rem publicam et principes efflorescat.

De societate item domestica, de iuventutis et sacri ordinis institutione, de modis optimis christianae tractandae caritatis, diligentiam acuite. — Integritas et honestas domesticae convictionis, ex qua praecipue sanitas funditur in venas societatis civilis, repetenda est primum a sanctitate coniugii, quod secundum Dei et Ecclesiae praecepta initum sit, unum et individuum. Tum oportet iura et officia inter coniuges inviolata esse et quanta maxima fieri possit concordia et caritate expleri; prolis tuitioni commodisque, potissimum educationi, parentes consulere; suo ipsos documento vitae, quo nihil praestantius est neque efficacius, antecedere. Institutioni tamen liberorum rectae probaeque nequaquam illi arbitrentur se posse, ut par est, prospicere, nisi summopere evigilando. Neque enim ab iis tantum scholis lyceisque defugiendum est, ubi doctrinis error de religione, dedita opera, admisceatur, vel ubi propemodum dominetur impietas, sed ab iis etiam in quibus de christianis institutis et moribus, perinde ac de importunis rebus, nulla sit praeceptio nec disciplina. Nam quorum ingenia litteris et artibus erudiuntur, eosdem profecto necesse est pariter cognitione cultuque erudiri divinarum rerum, utpote qui, admonente ipsa et iubente natura, non minus quam civitati, multoque amplius, debeant Deo, quique idcirco in lucem suscepti sint, ut civitati servientes, ad mansuram in caelo patriam iter dirigant suum studioseque conficiant. In hoc autem cessandum minime erit, procedente cum eorum aetate cultura civili; quin eo insistendum enixius, tum quod iuventus cupiditate sciendi, ut nunc praesertim agitantur studia, vehementius quotidie urgetur, tum quod eidem maiora quotidie impendent de fide pericula, magnis iam deploratis tanta in re iacturis. Quod vero de ratione sacrae doctrinae tradendae, de magistrorum probitate et peritia, de librorum delectu, quasdam Ecclesia censet vindicare sibi cautiones, quosdam modos praefinire, id sane suopte iure facit; neque id potest non facere, pro eo quo tenetur gravissimo officio providendi ne quid usquam irrepat, ab integritate alienum fidei morumve, quod christiano populo noceat. — Sacram porro institutionem, quae impertiatur in scholis, ea confirmet et compleat quae certis temporibus praescriptisque habeatur in curiis ac templis, ubi eiusdem fidei caritatisque germina, quasi in solo suo, uberius nutriuntur et proveniunt.

Haec satis per se ipsa monent, singulari opus esse diligentia et opera ad informandum ordinem clericalem; qui, divino oraculo, talis succrescere debet atque sacrum ita tenere propositum, ut *sal terrae* et *lux mundi* habeatur et sit. Utraque laus, quae doctrinà sana vitaeque sanctimonia praecipue continetur, in adolescente quidem clero potissime accuranda est, neque tamen minus est custodienda et provehenda in clero adulto, qui proxime incumbit *ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi* [1]). — De sacris seminariis clericorum bene est Nobis cognitum, Venerabiles Fratres, minime partes deesse vestras; ut, potius quam admoveamus incitamenta, comprobationem testari deceat vobis eisque omnibus quorum ipsa laetantur procurandi et docendi labore assiduo. Sane, temporibus quae inciderunt tam Ecclesiae iniquis, quum hostes veritatis invalescunt, quum corruptelarum pestis iam non serpit occulta, sed impudens in omnia grassatur, si plura quam antea levamenta et remedia expectanda sunt a sacerdotali ordine, is nimirum maiore quam antea cura et exercitatione comparandus est ad bonum certamen fidei et ad parem virtutis omnis dignitatem. Quae de ratione dirigenda studiorum sunt a Nobis identidem normae praestitutae, in re praesertim philosophica, theologica, biblica, probe nostis: ad eas instate ut sese magistri perdiligenter componant, neve ullam praetermittant ex doctrinis ceteris, quae gravioribus illis ornamento sunt, et sacerdotalibus muniis addunt commendationem. Instantibus similiter vobis, moderatores disciplinae et pietatis (homines qui esse debent integritate et prudentia spectatissimi), sic rationem temperent vitae communis, sic alumnorum animos conforment exerceantque, ut virtutum congruentium quotidiani in ipsis progressus eluceant: atque huc illud etiam spectet, omnem ut addiscant matureque induant prudentiam in iis attingendis quae civilis sint potestatis. Hoc sane modo ex sacris illis veluti palaestris et castris nova continenter militia, aeque optime instructa, prodibit, quae suppetias veniat laborantibus in pulvere et sole, atque defessos emeritosque integra suppleat. Verum, in ipsa sacrorum munerum perfunctione, facile videtis quantum periculi virtus vel solida offendat. et quam sit humanum languescere in propositis eb eisque deficere. Itaque eo simul pertineant curae vestrae ut sacerdotibus apposite praebeatis quo studia doctrinae recolere possint et augere, in primis quo contentius possint, redintegratis interdum animorum viribus, et perfectioni vacare suae et aliorum sempiternae saluti prodesse. — Talem vos, Venerabiles Fratres, rite in oculis vestris eductum atque probatum si habueritis clerum, sentietis profecto vobis pastorale munus, non allevari solum,

[1]) Rom. XIII., 5.

[2]) I. Tim. II., 1—2.

[1]) Eph. IV., 12.

sed etiam abundare optatis in grege fructibus: quorum licet sperare copiam a cleri maxime exemplo et actuosa caritate.

Eiusdem caritatis praeceptum, quod *magnum* in Christo est, omnibus ex quovis ordine commendatissimum sit, idque singuli perficere studeant, quemadmodum Ioannes monet apostolus, *opere et veritate:* nullo enim alio vinculo aut praesidio constare ad firmitatem familiae et civitates possunt, neque, id quod pluris est, christianae dignitatis merita adipisci. Quae Nos considerantes, deplorantesque tam multa mala et acerba, eo posthabito dimissove praecepto, publice et privatim consecuta, saepenumero in eadem re Apostolicam vocem edidimus: singulariter fecimus per litteras encyclicas, quarum initium est *Novarum rerum*, ubi principia retulimus, ad causam de conditione opificum ex veritate et aequitate evangelica dirimendam aptiora. Ea ipsa nunc renovata admonitione inculcamus. Sancta movente et ducente caritate, quantam catholica instituta, sodalitia artificum, mutuo opitulantium consociationes, id genus plura, vim habeant virtutemque vel ad leniendas tenuiorum aerumnas vel ad infimam plebem recte erudiendam, apertum experiendo est: qui autem consilium vel auctoritatem, pecuniam vel operam ad ista conferant in quibus vertitur multorum salus, etiam sempiterna, ii verissime de religione et de civibus suis promerentur egregie.

Ad haec, genti Polonae universe dicta, certa quaedam subiicere libet, quae singulatim, pro locorum in quibus versamini conditione, usui fore censemus: atque adeo ex his ipsis quae dedimus monitis quaedam libet eo altius in animis vestris defigere. — Vos primum, ut plures numero, qui Russico imperio paretis, iure est quod catholicae professionis nomine collaudemus, hortatione muniamus. Caput est hortationis Nostrae, ut istum constantiae animum in sancta fide colenda retineatis acriter et foveatis, in qua id bonum habetis, quod principium et fons est, ut diximus, maximorum bonorum. Hoc utique christianus animus ceteris rebus omnibus longe anteponat oportet; hoc ipsum, ut sunt divina iussa et splendida sanctorum hominum facta, nec ullis fractus difficultatibus deserat, et summis viribus laboribusque custodiat: eiusdemque virtute fultus, solatium et opem, quoscumque humanae res eventus adducant, aeque certissime ac patienter a Deo memori expectet. — Ad Nos, quod attinet, rerum vestrarum quae sit conditio, equidem, pro munere Nostro, habemus compertum: valdeque ista delectat fiducia quam in Nobis, filiorum instar, plurimam collocatis. Sic igitur admonemus, fallaciis omnino reiectis quae contra benevolentiam et sollicitudinem in vos Nostram nequiter serantur, hoc sit vobis penitus persuasum, nihil Nos minus quam Pontifices decessores, sicut pro ceteris popularibus vestris, ita pro vobis suscepisse et intendisse curas; qui etiam, vestram ut sustineamus fiduciam, omnia parati sumus et laboriose conniti et persequi confidenter. Iuvat memoria repetere, inde Nos a Pontificatus exordiis, de re catholica istic relevanda cogitantes, opportune apud Imperiale Consilium officia interposuisse, ut ea contenderemus quae simul dignitas huius Apostolicae Sedis, simul rationum vestrarum patrocinium viderentur deposcere. Quibus ex officiis consecutum est, ut anno MDCCCLXXXII certa cum illo pactionum capita sint constituta: haec inter, Episcopis liberam fore copiam moderandi ad canonicas leges seminaria clericorum; tum Academiam ecclesiasticam Petropolitanam, quae Polonis quoque patet alumnis, iurisdictioni plene tradendam Archiepiscopi Mohyloviensis, atque in melius adducendam ad ampliorem cleri et religionis catholicae utilitatem: accepta praeterea fide, quamprimum abrogatum aut mitigatum iri singulares eas leges, quas clerus vester severiores sibi conquerebatur. Illo ex tempore nunquam Nos, vel capta vel quaesita occasione, pacta conventa expostulare desiimus. Quin immo easdem expostulationes ad ipsum deferri placuit potentissimum Imperatorem, cuius et exploratum in Nos amicitiae animum et studium iustitiae excelsum obtestati enixe sumus in causa vestra: neque intermittemus rogationes ad Ipsum per tempus adhibere, eas potissime commendantes Deo, quippe *cor regis in manu Domini.* [1]) — Vos autem, Venerabiles Fratres, pergite dignitatem sacrosanctaque iura religionis catholicae Nobiscum tueri: quae tunc vere proposito potest constare suo et beneficia afferre quae debet, quum iustae securitatis libertatisque compos, idoneis praesidiis instruitur ad actionem, quantum oporteat, explicandam. Quoniam vero ipsi perspicitis qualem dederimus, demus operam tranquillitati publici ordinis conciliandae in gentibus continendaeque, iidem agere ne cessetis, ut sublimiorum postestatum observantia et publicae obtemperatio disciplinae in clero pariterque in ceteris firme consistat: atque ita omni prorsus offensionis vel reprehensionis causa submota, omnique specie insimulationis in reverentiam conversa, catholico nomini sua laus maneat et accrescat. — Item sit vestrum in id incumbere, ut quidquam ne desit de summa fidelium salute, neque in administrandis curiis, neque in pabulo divini verbi impertiendo, neque in alendo religionis spiritu; ut pueri et adolescentes, maxime in scholis, sacra catechesi diligenter imbuantur, idque, quanto magis fieri possit, opera sacerdotum, quibus sit a vobis id legitime demandatum; ut cultui divino et decor sacrarum aedium et festus sollemnitatum honor plane congruant, unde fides haurit bona incrementa. Rectissime porro feceritis, praecavendo discrimina, si qua forte hisce in rebus instare videantur: ob eamque causam ne dubitetis ratas ipsas cum hac Apostolica Sede conventiones graviter quidem prudenterque appellare. Talia nimirum et discrimina abesse et convenientia bona contingere, non Polonis tantummodo, sed cunctis qui sincera publicae rei caritate ducantur, gratum esse et optabile debet. Ecclesia enim catholica, quod principio docuimus quotidieque eminet, sic nata institutaque est, ut civitatibus et populis, nihil admodum detrimenti, sed multiplices vero et decoras utilitates, in rerum etiam mortalium genere, nunquam non pariat feliciter.

Vos deinde qui in ditione estis inclitae Domus Habsburgensis, reputate animis quantum augusto Imperatori, religionis avitae studiosissimo, debeatis. Iusta igitur in Eum fides gratumque obsequium luculentius a vobis in dies pateat: pateat studium non dissimile ea persequendi omnia, quae ad catholicae religionis incolumitatem et decus vel iam sunt optime constituta vel tempora et res provide constituenda suadeant. — Universitatem Cracoviensem, vetustam atque nobilem doctrinarum sedem, valde optamus integritatem et praestantiam tueri suam, atque etiam aemulari laudes talium Academiarum, quas insignis Episcoporum cura et liberalitas privatorum non paucas, faventibus Nobis, per haec ipsa tempora excitavit. Quemadmodum in illis, ita in vestra, sollertia dilecti Filii Nostri Cardinalis Episcopi moderante, gravissimae quaeque disciplinae cum fide amico foedere coeuntes, et, quantum ab ea luminis mutuantur et firmitatis, tantum subsidii ad ipsius defensionem referentes, utinam iuventuti lectissimae magis magisque in partes omnes sint profuturae. — Item vestra magni interesse debet, Nostra certe interest maxime, vigere apud vos in omnium existimatione ordines Religiosorum: qui, virtutis quam consectantur perfectione et doctrina varia fructuosoque in excolendis animis labore commendati, tamquam apparatiores copiae praesto sunt Ecclesiae, eisque non minus civitas ad honestissima quaeque adiutoribus optimis omni tempore usa est. Nominatimque Galiciam respicientes, summa voluntate perantiquum commemoramus Basilianum ordinem, in quo instaurando peculiaria quaedam consilia et curas iampridem Ipsi posuimus. Non mediocrem enimvero laetitiae fructum ideo capimus, quod expectationi ille Nostrae alacri religione obsecundans, nititur pleno gradu ad superiorum temporum gloriam, quum ecclesiae Ruthenae multis modis extitit salutaris: cuius eiusdem salutis auspicia, Episcoporum vigilantia et curatorum industria, iam ex ipso praeclariora in dies nitescunt. — Hic autem quoniam de Ruthenis incidit mentio, eam sinite iteremus cohortationem, ut vos cum ipsis, quamquam originum rituumque dissimilitudo intercedat, arctius voluntates amantiusque societis, prout eos condecet quos regionum, civitatis, maximeque fidei sociat communio. Hos enim sicut Ecclesia benemerentes habet et diligit filios, eisque ligitimas consuetudines ac ritus proprios sapienti consilio permittit, non ali-

[1]) Prov. XXI, I.

ter vos, praecedente clero, sic habete et colite ut fratres, quorum sit cor unum et anima una, eo demum conspirantium, ut uni Deo et Domino amplificetur gloria, simulque fructus omnis iustitiae multiplicentur *in pulcritudine pacis.*

Libenti pariter animo orationem ad vos convertimus, qui provinciam incolitis Gnesnensem et Posnaniensem. Siquidem hoc inter cetera gratum est recordari, quemadmodum ex civibus ipsis vestris, omnium ut erant vota, ad illustrem sancti Adalberti sedem virum eveximus pietate, prudentia, caritate eximium. Gratius est autem videre, qua vos obedientia, quo amore gubernationi eius miti operosaeque unanimi studeatis: ex quo vere sperandum, religionis catholicae statum fore apud vos bonis auctibus quotidie laetiorem. Eadem vero spes quo magis affirmetur optatisque plenius respondeat, non sine causa iubemus vos magnanimae aequitati confidere serenissimi Imperatoris; cuius praeterea propensam in vos ac benevolam mentem ex Ipso coram haud semel pernovimus, sane adfuturam vobis, in verecundia legum, in omnique recte factorum christiana laude perseverantibus.

Haec, Venerabiles Fratres, praescripta et hortamenta gregibus quisque vestris sic nuntietis velimus, ut vestra etiam opera fructuosiora eveniant. In his agnoscant carissimi filii quam magno ipsorum gratia affectu caritatis urgemur: haec autem ipsi, ut optatissimum Nobis est, pari accipiant observantia et pietate. Quae quidem si diligenter, id quod pro certo habemus, constanterque coluerint, profecto poterunt quum fidei ex temporum gravitate pericula declinare, tum patrum memorabilia decora custodire, animos et exempla referre, manantibus inde ad huius quoque solatium vitae emolumentis quam optimis. — Secundam autem divini auxilii copiam, precatoribus adhibitis gloriosissima Virgine Maria, Iosepho sanctissimo, cuius hodie sollemnibus christianus populus gaudet, sanctisque Caelitibus Poloniae Patronis, vehementer Nobiscum, quaesumus, implorate. Huius rei auspicium atque praecipuae benevolentiae Nostrae testem, Apostolicam benedictionem, vobis et clero populoque universo vigilantiae vestrae commisso, peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die XIX martii anno MDCCCXCIV, Pontificatus Nostri decimo septimo.

Leo PP. XIII.

Szkółki „Dzieciątka Jezus".

II.

Ktokolwiek się zastanowi nad istotnym stanem rzeczy w naszym kraju, musi przyjść do przekonania, że jeżeli gdzie to u nas potrzeba zająć się wychowaniem kandydatów do seminaryum, i to od dzieciństwa.

Wielorakie są do tego przyczyny. Naprzód jest u nas bez porównania większa niż na Zachodzie różnica między wykształceniem ludu wiejskiego a klas wyższych. Stąd wypływa, że często kapłan po najlepszem ukończeniu szkół znajduje się jakby w próżni zawieszony między wyższą warstwą a niższą, nadto wykształcony naukowo, aby mu życie i widnokrąg ludu odpowiadać mogły, za mało znów wyrobiony, już nie naukowo, ale społecznie, wewnętrznie, aby zajął w obec klas wyższych stanowisko duchownego przewodnika, które mu się należy. Stąd wypływa pewne jego odosobnienie wśród społeczeństwa, które albo z dołu na niego patrzy z nieśmiałością, albo z góry z nieufnością, a z obu stron bez tego serdecznego stosunku, jaki łączy parafian z ojcem swoim duchownym. Nie nauki teologicznej mu brak najczęściej, ani chodzić tu może o polor towarzyski. Brak tu prędzej pewnej miary wyrobienia wewnętrznego, które, gdyby mogło być mu danem, wystarczyłoby do wyrównania trudności i z jednej i z drugiej strony. Liczne przykłady dowodzą, że kapłan wewnętrznie wyrobiony z radością jest witany i we dworze i w chacie, jest on i łącznikiem społecznym i prawdziwym ojcem dzieci, które mu Kościół powierzył.

Co temu wewnętrznemu wyrobieniu stoi na przeszkodzie? I tu znowu wiele jest przyczyn, i wiele w różnych kierunkach byłoby do zrobienia. W ogóle jednak można powiedzieć, że wychowanie seminaryckie otrzymywałoby pod tym względem całkiem inne rezultaty, gdyby niezbyt wielka rozległość dzieliła wychowanie rozumu, które ono głównie ma na celu, od wykształcenia serca tych, którym ono jest dawane. Każdy łatwo pojmie, że ogromna część siły kształcącej traci się, jeżeli uczeń, choć naukowo przygotowany do świętej nauki o Bogu i człowieku, i o ich wzajemnym stosunku do siebie, nie jest przygotowany sercem. Nauka bowiem teologii powinna równocześnie zasiewać nietylko organa pamięci, myśli i rozumowania, ale powinna jednocześnie wchodzić w życie przez miłość. A to już wymaga odpowiedniego przygotowania serca, nie mówiąc już o powołaniu, które jest wszystkiego podwaliną.

Patrzmyż teraz, jak się zbyt często dzieje i z tą podwaliną i z tem, co na niej ma wzrastać. Oto ubodzy rodzice ułożyli sobie, że ich syn będzie księdzem. Czy dla tego, aby, jak matka Samuela, ofiarę zeń Bogu złożyć? Niestety, to chyba wyjątkowo. Pospolicie stało się to dla ambicyi i dla znalezienia, przy synu kapłanie pewnej pomocy na starość. Tego przed dzieckiem nie kryją, owszem wciąż mu to powtarzają, wypominając łożone nań koszta.

Gdyby dziecko miało najlepsze powołanie, rodzice tą drogą skrzywią mu je, i co w niem najwyższe, d u c h a o f i a r y, przytłumią. Potem dziecko idzie do miasta, zamieszkuje u robotnika wraz ze stadłem rodzinnem i z innymi kolokatorami często płci żeńskiej. Drugi szkopuł, ścierający z duszy chcącej oddać się Bogu, jeśli nie niewinność, to całą jej d z i e w i c z o ś ć i ś w i e ż o ś ć. Dziecko żyje w nędzy, z jałmużny, lub we formie jałmużny ofiarowanych lekcyi. Trzeci szkopuł zaprawiający serce goryczą, bo z cierpień nikt go nie nauczy wyciągać korzyści pokory, a głód i chłód skłania go do p o n i ż e n i a s i ę. Czwarty szkopuł pochodzi z tego, co słyszy i widzi w szkole, od nauczycieli i kolegów. N i e w i a r a się wkrada a on od niej broni się nie modlitwą, ale pamięcią na przedsięwziętą karyerę. Na taką to walkę o byt, ale żeby tylko o byt! — lecz i o cnotę, i o wiarę i o powołanie, narażony jest ów przyszły naczelnik ludu, kierownik dusz, budowniczy społeczeństwa.

Czy na tej drodze jest on w stanie wyłobić swój charakter, nabyć prawdziwe zapatrywanie się na ludzi i społeczność, na różnicę losów i klas, na zbytki jednych i nędzę drugich?

A cóż dopiero mówić o mającem na tem zapatrywaniu i charakterze krzewić się życiu wewnętrznem, życiu prawdy, uczuć szlachetnych, wzniosłych i delikatnych, o otwieraniu się jego serca do wdzięczności dla Boga, do uznania dobrych stron tego, co istnieje, do wyrozumiałości dla ludzi! To dziwne, że z takiego przygotowania, na którem buduje się potem gmach nauki teologicznej, jak pałac na trzęsawisku, to dziwne, mówię, że więcej się nie pojawia duchownych, bałamujących lud warcholstwem swem i jadem zawiści.

Ale co będzie dalej — za lat piętnaście, dwadzieścia — kiedy w tym ludzie, z którego najczęściej kandydat do seminaryum wychodzi i wśród którego przez lat kilkanaście czerpie i kształci swe wyobrażenia, rozszerzą się socyalistyczne zapatrywania na świat? Cobyto był za ruch w kraju, gdyby kopalniom wielickim zagrażało zniszczenie: a tu zagraża ono temu, co Pan Jezus nazwał „solą ziemi". I mybyśmy spokojnie na to patrzyli, składając pieczę na biskupów, a nie dając im

środków potemu! Bo i któż daje co na wychowanie kleru?

Są, którzy mówią, że dobrze jest jak jest, bo tak przyszły ksiądz pozna świat lepiej niż gdyby był w zamknięciu. Sofizmat to. Pozna on ze świata te złości i brudy, które w nim widzi jakiś realistyczny powieściopisarz, i jak on, przejmie się tylko niezbędnością ich. Więc niezbędnością waśni domowej i klątw, chciwości, kłamstwa i podejścia, niezbędnością skrytości i niedowiarstwa, niezbędnością niesprawiedliwości i trwardości serca, boć to są środki świata dla dopięcia celów ziemskich. I to go ma usposabiać do stania się apostołem miłości, pokoju, prostoty, poświęcenia, słowem całego tego idealizmu, który dopiero za współdziałaniem Boga ma się stać rzeczywistością! Dlategoto Kościół wciąż zaleca odosobnienie jak najwcześniejsze tych, którzy mają kiedyś Bogu służyć, aby ich świat nie skaził, a przejęło ich światło prawdy i piękna. (C. d. n.)

Dwie ustawy kongrualne.

1 *Ustawę o ekspozytach*, o której była mowa w numerze 48 *Gazety kościelnej* z 28 grudnia 1893, ogłoszono w dzienniku ustaw państwa Nr. 16 z datą 7 stycznia 1894. Ustawa składa się z 3 artykułów, które tak opiewają:

Art. I.

Pierwszy ustęp § 1. ustawy z 13 kwietnia 1890 (Dz. u. p. nr. 65) o podwyższeniu kongruy rz. k. i gr. k. eksponowanych wikarych znosi się i brzmieć ma nadal, jak następuje:

§. 1. Najniższy dochód wikarych, ustanowiony w §. 2 ustawy z 19 kwietnia 1885 (Dz. u. p. nr. 47) i w dołączonym do niej szemacie I., podwyższa się o 160 zł. dla systemizowanych wikarych, którzy pełnią funkcye duszpasterskie w kościele, położonym w innej miejscowości niż kościół parafialny i przy tym kościele mają siedzibę urzędową.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1894.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Ministrom wyznań i oświecenia i skarbu.

W projekcie rządowym do powyższej ustawy poruszono także zmianę definicyi *samoistnych duszpasterzy*, zawartej w ustawie kongrualnej z 19 kwietnia 1885 Dz. u. p. nr. 47. Komisya budżetowa jednak opuściła ten ustęp, usłyszawszy, że rząd przygotowuje projekt zmiany ustawy kongrualnej i wniesie go na najbliższej sesyi. O ile zapowiedź tę witamy bardzo przychylnie, o tyle żałować wypada, że komisya budżetowa nie skłoniła się do wniosku rządowego, albowiem projektu zmiany ustawy kongrualnej nie wniesiono dotychczas i obawiać się należy, że nie prędko dostanie się on pod obrady w Radzie państwa a postanowienia dotychczasowe o *samoistnych duszpasterzach* są niejasne i niedostateczne. Określenie tego pojęcia, zawarte w ustawie kongrualnej daje częstokroć powody do sporów, które wytaczać potrzeba dopiero przed trybunał administracyjny lub przed trybunał państwa, gdyż władze rządowe interpretują postanowienia ustawy kongrualnej w ten sposób, że samoistnym uznają tylko tego duszpasterza, którego posadę systemizowano za zgodą władzy świeckiej, podczas gdy trybunał administracyjny i trybunał państwa wypowiedziały kilkakrotnie zasadę, że rozstrzygać o tem powinna treść dekretu, którym biskup ustanowił duszpasterza.

2. *Ustawę o podwyższeniu płac prałatów i kanoników* metropolitarnych, katedralnych i konkatedralnych kapituł kościoła katolickiego w obrządkach rzymsko-grecko- i ormiańsko-katolickim ogłoszono również w dzienniku ustaw państwa Nr. 15 z datą 7 stycznia 1894.

Ustawa ta brzmi:

Za zgodą obu Izb Rady państwa, postanawiam co następuje:

§. 1. Prałatom i gremialnym kanonikom kapituł metropolitalnych, katedralnych i konkatedralnych, w granicach etatu, uznanego przez państwo, zapewnia się, gdyby ich dotychczasowe dochody i płace nie dosięgały dochodu minimalnego, ustanowionego w poniższym szemacie, ten dochód minimalny przez przyznanie na ich prośbę dopłat z funduszów religijnych a względnie z ich dotacyi państwowych, a to:

I. W Austryi niższej, Tryeście, Czechach i Morawii dla
pierwszego prałata po . . . . 2000 zł.
dla innych prałatów po . . . . 1800 zł.
dla kanoników po . . . . 1600 zł.

II. W Austryi wyższej, Solnogrodzie, Styryi, Karyntyi, Krainie, Gorycyi i Gradysce, Tyrolu i Galicyi:
dla pierwszego prałata po . . . . 1800 zł.
dla innych prałatów po . . . . 1600 zł.
dla kanoników po . . . . 1400 zł.

III. W Istryi i Dalmacyi dla pierwszego
prałata po . . . . 1600 zł.
dla innych prałatów po . . . . 1400 zł.
dla kanoników po . . . . 1200 zł.

§. 2. Tym członkom kapituły, których czysty dochód obliczony w myśl postanowień §. 3. nie dosięga minimalnego dochodu, należącego im w myśl §. 1, należy stosowną dopłatę z funduszów religijnych względnie z ich dotacyi państwowych asygnować w miesięcznych ratach z góry od dnia wejścia w życie tej ustawy, względnie dla nowo mianowanych członków kapituł od dnia instytucyi.

§. 3. Czy i o ile w poszczególnych wypadkach należy się dopłata do wysokości dochodu minimalnego, ustanowionego w §. 1., orzekać będzie władza krajowa po wysłuchaniu biskupa dyecezyalnego na podstawie fasyi, które wnieść mają poszczególni członkowie kapituł w porozumieniu z kapitułą.

Przeciw rozstrzygnieniu władzy krajowej można w czterech tygodniach po doręczeniu odwołać się do c. k. Ministerstwa wyznań i oświecenia.

§. 4. Przy układaniu fasyi dochodów i wydatków dla uzyskania dopłat do wysokości unormowanego w §. 1. dochodu minimalnego obowiązywać mają następujące zasady:

1. Jako dochód policzyć należy:

a) czysty dochód z ziemi w tej wysokości, w jakiej przyjęto go za podstawę do wymiaru podatku gruntowego;

b) czynsz z wynajętych budynków w rzeczywistej wysokości po odtrąceniu kosztów utrzymania i amortyzacyi, ustawą unormowanych;

c) dochód z kapitałów, praw i przedsiębiorstw przemysłowych;

d) stałe renty i dotacye w gotówce, w efektach wartościowych lub w naturze (te ostatnie obliczone podług przeciętnych cen miejscowych po strąceniu 20prc. od dochodu surowego na koszta ściągnięcia).

Od odsetek i rent wymienionych pod *c)* i *d)* można odtrącić koszta ściągnięcia.

e) dochód z fundacyi mszalnych, ustanowionych przed wejściem w życie niniejszej ustawy a opiewających na oznaczoną kwotę (po strąceniu kwoty stypendyjnej podług zwyczaju dyecezyalnego) i z innych fundacyi na służbę Bożą, o ile ich policzenie nie sprzeciwia się postanowieniom listu fundacyjnego, względnie klauzuli przyjęcia i potwierdzenia fundacyi; wreszcie

f) dochody z t. zw. *mensa communis*.

II. Jako rozchód policzyć należy:

a) od zeznanych dochodów (I. *a)* do *f)*) i od całego dochodu należące podatki państwowe, dodatki krajowe, powia-

towe i gminne, opłaty na cel publiczny, nałożone mocą ustawy, ekwiwalent należytości i podatek do funduszu religijnego;

b) świadczenia w gotówce i efektach pieniężnych z tytułu zobowiązania ciążącego na dochodzie;

c) czynsz wraz z ustawniczemi dodatkami na mieszkanie, wynajęte na własny użytek przez członka kapituły; wysokość tego czynszu oznaczy się drogą rozporządzenia;

d) wydatki, połączone z pełnieniem funkcyi dziekana, których wysokość oznaczy się w drodze rozporządzenia;

e) większe wydatki budowlane w tej wysokości, w jakiej je przyzwoli administracya wyznaniowa;

f) wydatki asekuracyjne;

g) koszta i wydatki z powodu dostarczania wody, o ile przyzwoliła na nie administracya wyznaniowa;

h) płace i datki z łaski, o ile za zgodą państwa polegają na prawnem zobowiązaniu;

i) odsetki i spłaty ratalne kapitałów biernych.

III. O ile dla obliczenia dochodu poszczególnych członków kapituł z t. zw. *mensa communis* potrzeba oznaczyć cały z niej dochód należy analogicznie zastosować przepisy niniejszej ustawy.

W tym wypadku policzyć można jako rozchód także:

a) wydatki na cele kościelne i wyznaniowe;

b) wydatki na zbiory naukowe i bibliotekę kapituły w wysokości, którą się ustanowi drogą rozporządzenia.

§. 5. Fasye dochodów i rozchodów, o ile poszczególni członkowie kapituł znajdą po temu powód, wnieść należy w przeciągu trzech miesięcy od wejścia w życie niniejszej ustawy, względnie w razie późniejszej nominacyi w przeciągu trzech miesięcy od dnia instytucyi, a to za pośrednictwem ordynaryatu do politycznej władzy krajowej. Termin ten można przedłużyć z ważnych powodów.

W razie opóźnienia fasyi przyznany będzie dochód minimalny, ustanowiony w §. 1. tylko od dnia wniesienia fasyi. Sposób, w jaki należy fasye układać, sprawdzać i prostować, ustanowi się w drodze rozporządzenia.

§. 6. Dochód z nowo nabytego majątku i inne zmiany w dochodzie wykazać należy politycznej władzy krajowej, na ręce ordynaryatu w przeciągu trzech miesięcy od dnia przyrostu lub ubytku.

Termin ten można przedłużyć z ważnych powodów. Polityczna władza krajowa po wysłuchaniu biskupa dyecezyalnego zarządzi nowy wymiar czystego dochodu i ustanowienie dopłaty z ważnością od dnia rzeczywistego przyrostu lub ubytku dochodu.

§. 7. Do tych członków kapituł, których dochód był dotychczas wyższy niż wymiar ustanowiony w §. 1. przepisy powyższe nie odnoszą się tak długo, dopóki ich dotacya nie dojdzie poniżej minimum, unormowanego w ustawie.

§. 8. Ustawa ta wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1894.

§. 9. Wykonanie tej ustawy poruczam Ministrom wyznań i oświecenia i skarbu.

KORESPONDENCYA.

Rzym, *w dzień Wielkiej Nocy.*

„Prochbym językiem zlizała na drodze, po którejby Ojciec święty wrócił do panowania nad Rzymem“ — tak mi mówiła dzisiaj Rzymianka, wdowa, u której znalazłem pomieszkanie. „Dawniej o biednych pamiętał Ojciec św. i każda pobierała, choć małą zapomogę. Dzisiaj nikt się o biednych nie spyta. Jeżeli komornego na czas nie zapłacę, wyrzuci mnie właściciel na ulicę, chociaż posiada miliony i nikt nie pomyśli o tem, żeby mnie poratować. Mianowicie Pius IX. miał zawsze rękę otwartą i po rewolucyi 1848 r., skoro do Rzymu wrócił, od razu poczuliśmy, co znaczy panowanie papieskie. Teraz też tem lepiej czujemy jego stratę. Na co nam się przyda jedność Włoch i cała ich wielkość, kiedy zarobku nie ma, a jeśli kto pracę znajdzie, daremnie czeka zapłaty“.

Takich narzekań może się nasłuchać, kto chce, na każdym kroku i nie potrzeba być wielkim politykiem, aby zrozumieć, że lud wszystek to samo czuje i myśli, chociaż nie zawsze mówi, bo się boi.

Rzekłbyś, dwa światy tutaj istnieją: jeden oficyalny, pyszny i buńczuczny, który całą nędzę swoich rządów stara się pokrywać różnemi sztuczkami, — drugi pozbawiony praw i własności, ale cierpliwy — bo wierzący, czeka spokojnie końca. Doczekał się też już początku końca, bo skoro rząd kuponów nie płaci, poczyna tracić najlepszych przyjaciół, żydków, których wiedeński organ główny *Neue Freie Presse*, pioruny miota na całą finansową włoską gospodarkę. — Aby wylegitymować zabór Rzymu przed uczonym światem, poczęli „zjednoczeni włosi“ czynić różne archeologiczne poszukiwania. Rozkopali n. p. *Forum* i chwalą się, że w kilku latach więcej odkryli, niż Papieże przez wieki: nie mówiąc nic, że Papieże uratowali wszystko, bo bez nich *forum* wcaleby dzisiaj nie istniało. Rozkopali *arenę* w Colosseum, — wyrzuciwszy krzyż i stacye męki Pańskiej, i chełpią się z odkrycia akweduktów; nie mówiąc nic o tem, że Papieże uratowali całe Colosseum, i że bez nich, aniby śladu nie było z tego wspaniałego zabytku pogańskiej i chrześcijańskiej przeszłości.

Kiedym już o Colosseum zawadził, pozwólcie, że do osobistych przejdę wrażeń. Nic bowiem nie czyni na mnie takiego wrażenia, jak ten kolos olbrzymi, w którym 85 tysięcy ludu przyklaskiwało śmierci św. męczenników chrześcijańskich, mianowicie jeśli go można oglądać wieczorem przy pełni księżyca. Wyłomy i szczerby w murach pokrywają cienie nocy, a srebrne światło księżyca lejące się przez olbrzymie arkady i otwory, nadaje temu miejscu dziwny, niewysłowiony urok.

Na nieszczęście, od chwili mego przybycia, deszcz nam przeszkadzał i dopiero we wielką środę pod wieczór wypogodziło się niebo. Pospieszyliśmy tedy do Colosseum. — *Salvete Christi Martyres!* — zawołaliśmy, wchodząc przez olbrzymi portyk główny, aż policyant, który stał, o mur oparty, wyprostował się i salutował. Naprzeciwko dawnej loży cezarów i westalek jest doskonałe miejsce, z którego można okiem objąć główną część całego gmachu. Na prawo jest drugi wielki portyk. Tędy wprowadzono św. Ignacego Patryarchę Antiocheńskiego, w czasie luperkaliów i tutaj pożarły go zwierzęta. Tędy wchodziły sta i tysiące chrześcian, aby krew przelać za wiarę chrystusową, a tłum kilkudziesięciotysięczny, który przyklaskiwał śmierci tych, których zwał: *odium generis humani*, — ani przeczuwał, że ich śmierć zgotuje zwycięstwo wyszydzanej religii Chrystusa.

Któżby tu nie pragnął godzinami siedzieć i rozmyślać nad tą przeszłością, która uczy, że bez ofiary i poświęcenia, nie ma zwycięstwa żadnej dobrej sprawy! W tem, zbudził nas z tych marzeń śpiew jakiś, pomiędzy ruinami i to śpiew niemiecki. A że nas było kilka osób, więc wzięliśmy sobie to do serca i stanąwszy pod arkadami, zaczęliśmy spiewać „Boże coś Polskę“. — Zaledwie pierwsze tony rozległy się o sklepione arkady, gdy w tem po za nami inna gromadka Polaków przyszła nam w pomoc i połączone głosy nasze tem silniej poczęły rozbrzmiewać, po załomach murów, które niegdyś odbrzmiewały głosami ciemiężycieli całego świata i wszystkich ludów. Łatwo zrozumieć, że w takich okolicznościach tem serdeczniej się wita dobrych znajomych,

skoro się przy wspólnym spiewie na takim miejscu spotkają. A że to i Wasi znajomi, więc ich tu wymienię: był starosta Link ze Lwowa z rodziną, prof. Morawski Kazimierz z Krakowa, z rodziną i młodymi kilku panami z Królestwa, których może lepiej nie wymienić, był ks. Łabaj z Krakowa i niżej podpisany.

Dzisiaj kiedy to piszę, Ojciec św. odprawił mszę św. w *Sala ducale*. Przeszło tysiąc osób otrzymało wstęp na salę, aby widzieć Ojca św. i otrzymać błogosławieństwo z rąk jego. Niektóre tylko osoby miały pozwolenie przyjmowania komunii św. z rąk Papieża, bo trudno żądać, żeby wszystkich komunikował. Tysiące innych przybyłych do Rzymu byłoby pragnęło go widzieć. Dawnemi czasy błogosławił Papież w wielki czwartek i w dzień dzisiejszy z loggii kościoła św. Piotra. Teraz nie pokazuje się publicznie. Przez to samo ubyło cudzoziemców, których dawnemi czasy przybywało tu na Wielkanoc do 80 tysięcy, a łatwo obliczyć, jaki zysk mieli Rzymianie z takiego mnóstwa cudzoziemców. Więc nie dziw, że rząd stara się wszelkiemi sposobami to powetować i tem się tłómaczy te częste zjazdy, które tu urządzają. Teraz urządzono tu także kongres medyków, który się zapowiada różnemi festynami, a król osobiście ma uczestniczyć w jego otwarciu. Dobrze, że sam się pokaże, bo z przybyłych nie każdyby pewnie pragnął go widzieć. Przynajmniej nie ma jeszcze przysłowia, któreby mówiło: być w Rzymie a króla nie widzieć — tylko zawsze jeszcze przysłowie mówi o Papieżu i Rzymie, bo Rzym chociaż zabrany ma właściwego pana w tym, który się nie pokazuje, a który zamknięty w Watykanie mówi: *haec est hora vestra et potestas tenebrarum*.

Pisać z Rzymu, a nie mówić o osobie Papieża byłoby błędem nie do darowania. Ale ja wolę cały list przyszły poświęcić jego osobie. Dzisiejszy niech będzie tylko wstępem do przyszłego. Życząc wam wesołego Alleluja, wspomnę tylko jeszcze o encyklice *Caritatis ad episcopos Polonos*, wydanej przed dwoma dniami t. j. w wielki piątek, datowanej z wielkiego poniedziałku. Ta wielkotygodniowa encyklika, wydana do biskupów narodu, który stuletni wielki post przebywa, oby była zapowiedzią wesołego Alleluja dla nas wszystkich razem.

Ks. Chotkowski.

Papież rzecznikiem pokoju, rozjemcą spraw świata.

Ktokolwiek śledzi baczniej nowoczesne pojęcia i wypadki, przyznać musi, iż dwie następne prawdy przenikają coraz głębiej w umysły ludzi: instytucya najwyższego międzynarodowego trybunału rozjemczego, któryby sam był zdolny uchylać wojny i wskazana tu koniecznie rola papiestwa. Zgubnym to liberalizmu i protestantyzmu wpływom przypisać należy że w kolei lat długich prawdy te niejako przyćmione były.

Umysły wznioślejsze, których oko bystre mogło przejrzeć po za mgłą, gromadzoną skrzętnie zabiegami herezyi, uznawały zawsze w osobie Namiestnika Chrystusa jedynego możliwego arbitra pokoju.

Tak w czasach jeszcze, gdy świeżo powstały protestantyzm kusił się o obalenie katolickiego Kościoła przemocą i chytrością, w owym XVII. wieku, brzmiącym bratobójczą walką pomiędzy katolikami a wyznawcami t. zw. reformacyi, jeden z najgłębszych myślicieli Niemiec protestanckich i najdzielniejszych filozofów świata, Leibnitz, ogłosił jawnie konieczność uznania najwyższego rzecznictwa Papieża, którego współwyznawcy jego nie wahali się mianować Antychrystem:

„Wedle mojego przekonania, pisał on, należałoby ustanowić w samym Rzymie najwyższy trybunał ku rozstrzyganiu sporów książąt, a to pod przewodnictwem Papieża". (Dzieła t. V. str. 65). Trudno wyrazić się otwarciej!

Przechodząc do następnego stulecia, pośród samejże wrzawy rewolucyjnej roznieconej i szalejącej przeciw Kościołowi Chrystusa, w godzinie jawnego jej niemal tryumfu, słyszymy innego protestanta, największego w owym czasie męża stanu, słynnego ministra Anglii Pitta, orzekającego tę kwestyę w całkiem podobny sposób.

„Potrzeba niezbędnie, powiada on, odnaleść związkę jakąś, któraby nas zjednoczyła. Jeden tylko Papież mógłby nam jej dostarczyć. Rzym zdolny jest wydać głos bezstronny i wolny od wszelkich obcych wpływów. Nikt nie może zaprzeczyć prawości jego intencyi".

A w wieku znów naszym, nie stwierdził-że tej prawdy słynny mąż stanu, też protestant, podpora liberalizmu z r. 1830 Guizot, głosząc w dziele swem: *L'Eglise et la Société* (Kościół i Społeczeństwo), ze samo tylko Papiestwo godzić może sprawy sporne świata, poważnione książęta i ludy?

Nigdy zaś konieczność owa rzecznictwa Papieskiego nie została jawniej i nieprzeparciej uznaną, jak na schyłku XIX. stulecia. Aby uniknąć wojny i jej groźnych następstw, mądrość nowożytna nie znajduje lepszego środka nad wzmagane wciąż a coraz bardziej rujnujące uzbrojenia. Chcąc uchylić klęskę przypuszczalną, społeczeństwa gotują sobie pewną, niewątpliwą ruinę. W godzinie bieżącej, Włochy przedstawiają już *faciem hypocraticam* ostatecznej katastrofy finansowej, Rossya mnoży pożyczki bez liczby; Anglia poczyna wchodzić w ruch ten, gotując się do powiększenia swej marynarki na olbrzymią skalę; Francya, dławiona już budżetem wojskowym, nie zechce pozostać w tyle za swym bliskim sąsiadem i wiekowym spółzawodnikiem; Niemcy, wysilają się, aby zapewnić sobie przewagę militarną, kosztem narodowego bogactwa, wszyscy i wszystko ruchem gorączkowym podąża ku niezaprzeczonej ruinie...

I tę to groźną chwilę wybrał znany chlubnie w czasach ostatnich książę Loewenstein ku wygłoszeniu świetnej mowy na korzyść rozjemczego trybunału pokoju w wyższej Izbie Bawarskiej. Treściwa to a jędrna przestroga dla rządów i ludów, zdolna powstrzymać je na fatalnej pochyłości, wiodącej do niechybnej zguby!

Idea i pragnienie międzynarodowego rozjemstwa, poczęte prawdopodobnie w Anglii, krzewione tam są gorąco i najwięcej liczą wyznawców. Włochy znalazłyby w nich nowy impuls i drogę otwartą do naprawienia krzyczącej niesprawiedliwości. Stany Zjednoczone Ameryki dostarczyłyby w tej mierze niechybnie czynnego poparcia. Kraje neutralne, Belgia, Holandya, Luksemburg, Szwajcarya znalazłyby tu pożądane poparcie i utwierdzenie praw swych i niepodległości. W ogóle, nie chodzi o to, aby wszystkie narody i państwa udzieliły wspólnie i jednocześnie swego przyzwolenia dla instytucyi podobnej. Wystarczy, gdyby jądro Europy: Niemcy, Austrya, Anglia, wraz ze wspomnianymi krajami połączyły się we wspólnej tej myśli i postanowieniu zbawiennem.

Olbrzymia wojna i klęska r. 1870—1871, pogrom niebywały w rocznikach dziejowych, nie zabezpieczyły zgoła trwałego pokoju, wytwarzając raczej sytuacyę ciężką, groźną, którą Europa obecnie odczuwa.

I oto co miał na względzie książę Loewenstein tak przemawiając w Izbie panów Bawaryi:

„Z ciężkiem zaiste, sercem uznaję konieczność głosowania na korzyść budżetu wojny, którego uciążliwość dotyka srodze narodowy dobrobyt i wytwarza nieznośną sytuacyę. Położenie to o tyle smutniejsze, iż braknie nam wszelkiej rękojmi, że rywalizacya narodów w uzbrajaniu się ryczałtowem nie postawi nas rychło wobec znaczniej-

szego jeszcze budżetu. Ostatecznie, wcześniej czy później nastąpi powszechne a straszne starcie, które uprzedzone być może wyczerpaniem całkowitem naszych narodowych zasobów.

Nie widzę innego środka ratunku, jak wytworzenie trybunału międzynarodowego rozjemstwa.

Mieliśmy, to prawda, w ciągu wieku tego przeszło pięćdziesiąt sporów pomiędzy państwami, załatwionych drogą dobrowolnego układu i wybranego zobopólnie rzecznictwa; ale działo się to sporadycznie tylko, od wypadku do wypadku. Uwieńczenie powszechnego politycznego porządku, możliwość ogólnego rozbrojenia i dobro ludów wymagają stałego rozjemczego trybunału, któremuby wszystkie społem państwa ulegać miały. Idea ta nie jest nowa, a ze stron najbardziej przeciwnych wyrażono pragnienie jej urzeczywistnienia. W r. 1874 parlament angielski sformułował był nawet wotum w tym duchu, a w czasie Soboru Watykańskiego 40 książąt kościoła zaniosło do Piusa IX. prośbę o wywołanie instytucyi trybunału roztrzygającego i godzącego spory międzynarodowe. Analogiczne petycye wniesione zostały Papieżowi przez katolików angielskich i słynnego dyplomatę Urquhardta.

Rzeczą jest niezaprzeczoną, iż Papież będzie zawsze osobą najbardziej odpowiednią do przewodniczenia i kierowania podobnej sprawy. Na korzyść jego przemawia nie tylko osobista mądrość i charakter, lecz sam wybór ku zarządowi powszechnego Kościoła, otoczony wszelką roztropności rękojmią. Pamiętać też należy, iż wysokie jego stanowisko obowiązuje go obejmować wejrzeniem bacznem wszelkie sprawy świata. Nakoniec, i na to baczyć trzeba, iż wszędzie niemal, we wszystkich krajach czy państwach mogących się znaleść w potrzebie arbitra pokoju, żyje mnoga liczba katolików, synów św. rzymskiego katolickiego Kościoła, a to samo wystarcza, aby postawić Papieża ponad spierające się strony i natchnąć go sądem przedmiotowym, słusznym, a przychylnym dla wszystkich.

Co więcej, nie trudno byłoby tu wykazać dowodami stanowczemi, iż Papież używałby w takich wypadkach, w charakterze powszechnego rozjemcy, szczególnej łaski stanu; lecz chcę się tu ograniczyć pobudkami porządku ściśle naturalnego.

Zakończę przeto uwagą, iż urzeczywistnienie tej idealnej myśli, której nie ja ojcem jestem, łatwiejszem jest dziś niż kiedykolwiek; a to i ze względu na złe obecne, którego głębokość usposobi dzielniej ludy do chwycenia się tej kotwicy ratunku, i na usposobienia pełne szlachetności i zamiłowania pokoju ze strony Cesarzy Austryi, Niemiec, naszego księcia-regenta i innych sprzymierzonych książąt".

Trudno, zaprawdę, spokojniej a jaśniej wyrazić jedną z nieodzownych i gwałtownych potrzeb naszego czasu. *Dr. S...*

Bibliografia.

Exhorten zunächst für die studierende Jugend *v. D. Mark, Professor am Seminarium zu Brixen. Drei Bände (1886—1890). Brixen bei Weger.*

Na polu literatury kaznodziejskiej pojawia się u nas, powiedzmy to otwarcie, mało dzieł o więcej niż zwyczajnej treści a miernej wartości, zagranicą zaś, jeżeli tego rodzaju publikacyi wychodzi więcej, to znowu nie wszystko nadaje się do naszych potrzeb i odpowiada odmiennym tutejszym warunkom, a stąd też nie wszystko zasługuje na baczniejszą uwagę. Jeżeli zatem teraz pragniemy omówić dzieło — dawniej już wyszłe z druku i to w obcym języku — to czynimy to tylko z tego powodu, że ono swą treścią, znakomitem opracowaniem przedmiotu i obfitością doborowych myśli istotnie na pochwałę i polecenie zasługuje, a powtóre, że u nas, o ile pamiętamy, o tej książce nie wiele mówiono i mało pewno zna ją tak, jak ona znaną i rozpowszechnianą byćby powinna.

Są to, jak tytuł sam mówi exhorty, a raczej trzy serye na cały rok szkolny opracowanych przemówień, w pierwszym planie przeznaczone dla młodzieży. Jako takie, godne są przedewszystkiem, by je polecić Ks. Katechetom i tym, którym w udziale przypadło wdzięczne zadanie pracowania około młodzieży. Co je niezwykle podnosi, to stosownie dobrany i na podstawie ewangelicznej perykopy jasno przeprowadzony przedmiot każdej nauki.

Powiększa dalej ich wartość logiczny przebieg myśli, przeprowadzenie całości jasne, przekonywające i zajmujące. Nie ma tu czczych frazesów, zboczeń niepotrzebnych od treści, które drogi czas tylko zajmują a pożytku zostawiają mało: ale wszystko obliczone z góry, obmyślane starannie i zastosowane praktycznie do potrzeb, błędów i przywar młodzieży.

W I. i III. tomie exhorty postne stanowią osobny cykl znakomicie wypracowanych nauk o bolesnej męce P. Jezusa i o warunkach spowiedzi św. Dodajmy, że i wybór mamy wielki w tem dziele, bo każdy z trzech tomów na te same niedziele i święta ma osobną naukę.

Co jednakże dziełu najwięcej przysparza uznania i dla szerszego koła czytelników czyni je korzystnem to to, że nadają się te exhoty wybornie do kazań niedzielnych i świątecznych dla wiernego ludu. Czasem brak czasu, częściej inne warunki wpływają, że na przygotowanie i opracowanie kazania nas nie stać; tutaj znajdzie chętny czytelnik podręcznik arcywygodny, który braki przygotowania nie w jednej rzeczy uzupełni i przyczyni się wiele do podniesienia treści i siły przemówień.

Ks. A. Boc T. J.

Porównania z obcemi publikacyami tego rodzaju obawiać się nie potrzebuje **Biblioteka kaznodziejska**, którą po przerwie całorocznej wydaje znowu w roku bieżącym ks. Stagraczyński. Mamy przed sobą zeszyt pierwszy najnowszego (IX.) rocznika, zawierający kazań 19 na styczeń i luty. Dodatek (str. 80) zawiera 11 kazań o sprawiedliwości i miłosierdziu boskiem.

Całość przedstawia się bardzo dobrze. Podane nauki odznaczają się praktycznością tematów, przejrzystym rozkładem i szlachetną prostotą pod względem formy. Choćby zatem „Biblioteka kaznodziejska" nie była jedynem homiletycznem czasopismem w Polsce, to jeszcze ze względu na godną uznania treść swoją winnaby tworzyć część składową każdego księgozbioru parafialnego.

Magnifikat w dziesięciu naukach majowych *wyłożył ks. Józef Krukowski. Kraków. 1894.*

Od szeregu lat ks. dr. Krukowski obdarza nas coraz to nowemi naukami majowemi i oddaje przez to Braciom Kapłanom cenną przysługę. Tak często wypada nam mówić o Matce Najśw., a tak pragnęlibyśmy wywiązać się z tego zadania ku prawdziwej chwale Maryi, że nieraz czujemy dotkliwie brak stosownego, interesującego tematu i na myśl nasuwa się słowo św. Augustyna: *quibus Te laudibus efferam — nescio.* W tym wypadku z wdzięcznością przyjmuje się wszelką dobrą radę i pomoc, zwłaszcza jeśli je ofiaruje homileta tak doświadczony jak ks. Krukowski.

Najnowsza jego książeczka, której tytuł wyżej podaliśmy staje godnie obok swych poprzedniczek. W wykładzie wspaniałego hymnu Maryi autor oparł się na doborowej i obfitej literaturze, której spis znajdzie łaskawy czytelnik w „przedmowie".

KRONIKA KOŚCIELNA.

Galicya. Lwów. Kurenda kons. metr. lw. II. poleca odczytanie listu pasterskiego, wydanego pod koniec grudnia z. r. w sprawie pisemek: *Dzwon*, *Pszczółka*, *Wieniec polski* i t. p. w tych miejscach, gdzie publikacye te mają odbiorców i czytelników; obwieszcza, że suspenzya ks. Stan. Stojałowskiego trwa nadal w swej mocy; pod koniec ogłasza w dosłownem brzmieniu *Breve* apostolskie z 29 stycznia 1894, w sprawie honorowych kanoników. *Breve* to zawiera następujące orzeczenia:

I. Episcopus, seu Ordinarius, ecclesiasticum quempiam virum alienae dioeceseos Canonicum ad honorem nominaturus, praeter Capituli sui consensum, Ordinarii, cui nominandus subiicitur, notitiam et votum obtineat, eumdemque Ordinarium insignia edoceat ac privilegia, quorum usus nominando tribueretur. II. Canonici ad honorem extra dioecesim in qua nominati sunt, degentes, numero sint tertia parte minores cunctis Canonicis a Pontificiis Constitutionibus respectivae Basilicae, sive Ecclesiae Metropolitanae, aut Cathedrali, vel Collegiatae adsignatis. III. Canonici ad honorem alicuius minoris Basilicae, vel Ecclesiae Collegiatae almae Urbis nominati, privilegiis et insignibus uti possunt tantum intra respectivae Basilicae vel Collegiatae, eiusque Filialium Ecclesiarum ambitum, ubi Canonici de numero iisdem fruuntur. Qui vero alicuius Metropolitanae, vel Cathedralis, aut Collegiatae Ecclesiae, seu Basilicae minoris extra Urbem Canonici sunt ad honorem, privilegiis et insignibus tantum utantur in Dioecesi ubi nominati sunt, nullo modo extra illius territorium. IV. Haec omnia serventur quoque a Canonicis ad honorem usque ad hanc diem nominatis.

Kraków. *(Czytelnia polska katolicka).* W sali Arcybractwa Miłosierdzia zebrało się 18 bm liczne grono obywateli i młodzieży akademickiej celem omówienia sprawy zawiązania w Krakowie stowarzyszenia pod nazwą „Czytelnia katolicka polska". Zgromadzeniu przewodniczył p. Teodor Baranowski, a statut przedłożył i objaśnił p. mecenas dr. W. Markiewicz. Po dyskusyi przyjęto proponowany statut z drobnemi zmianami. Celem stowarzyszenia jest pielęgnowanie ducha katolickiego i narodowego. Środkami do osiągnięcia tego celu są: a) utrzymywanie w lokalu Czytelni czasopism i dzieł zgodnych z duchem narodowym i nauką św. Kościoła katolickiego; b) urządzanie wieczorków, zabaw, odczytów celowi odpowiednich, jak również zebrań, celem omawiania spraw bieżących i zaznajamiania się z ruchem katolickim; c) zakładanie zamiejscowych filii i utrzymywanie stosunków z niemi i z podobnemi stowarzyszeniami, wreszcie d) wydawanie pisma, jako organu Czytelni, jak równie dzieł katolickich, jeżeliby stowarzyszenie zebrało fundusze na ten cel potrzebne. W skład stowarzyszenia wchodzą członkowie zwyczajni, wspierający i honorowi. Członkiem zwyczajnym może być każdy Polak, katolik, mający prawo stowarzyszania się, którego zasady zgadzają się z duchem stowarzyszenia. Wspierającymi członkami mogą być także panie. O przyjęciu członków decyduje wydział przez balotowanie. Protektorem stowarzyszenia jest każdoczesny Książę biskup krakowski. Wydział ma być obierany na lat trzy i składa się z 16 członków przez walne zgromadzenie powołanych, którzy wybierają z pośród siebie prezesa, wiceprezesa, sekretarza, gospodarza i skarbnika. *(Czas).*

Austrya. Wiedeń. Na posiedzeniu Izby panów Kardynał-Arcybiskup Gruscha z okazyi petycyi wiedeńskiego Stowarzyszenia do budowania kościołów, wygłosił znakomitą mowę 19 bm. Kardynał podniósł, że stolica liczy obecnie 1,180.000 katolików, a w obec tej cyfry liczba kościołów i probostw jest całkiem niedostateczną. Brak kościołów uczuć się daje mianowicie „w dzielnicach, zamieszkanych przez ludność robotniczą, wystawioną w politycznym i socyalnym względzie na najpotężniejsze pokusy". — „Nie jest mojem zadaniem — dodał Kardynał — wystawiać religią jedynie jako tamę przeciwko anarchizmowi, bo posłannictwo religii i Kościoła jest ogólniejsze. Wiedeń tem się różni od innych miast wielkich, że nie trzeba tutaj obudzać dopiero uczuć religijnych, lecz oto chodzi, aby uczynić zadość istniejącym a żywo odczuwanym potrzebom religijnym ludności robotniczej. Chociaż dotąd zbrodniarz cofa się przed świątynią i chociaż w innej stolicy ręka Boga zdruzgotała świętokradcę w chwili, gdy śmiał przestąpić próg kościoła, to przecież żyjemy w czasie, w którym tylko międzynarodowa potęga może zwalczać skutecznie drugą międzynarodową potęgę. Pierwszą, budującą, jest religia, drugą, burzącą, jest niereligijność i nihilizm antysocyalny. Te dwie potęgi coraz otwarciej występują do walki. Właśnie w tej warstwie, w której boska Opatrzność dobiera budulca do lepszej socyalnej przyszłości demon anarchii i zniszczenia szuka sobie ofiar, aby dziką siłą Samsona zburzyć ostatnie filary gmachu społecznego i runąć pod zburzonym gmachem". Następnie Kardynał w gorących słowach polecał petycyą wymienionego stowarzyszenia (założonego przez ś. p. Kardynała Ganglbauera). Izba panów przekazała petycyą rządowi, polecając mu gorąco jej uwzględnienie. Wspomniane stowarzyszenie w ostatnich latach wystawiło już kilka przestronnych kościołów na przedmieściach. Ale niewątpliwie w stosunku do wzrastającej w nader szybki sposób ludności tych przedmieść liczba kościołów nie odpowiada bynajmniej najgwałtowniejszej potrzebie, a nawet przykładna ofiarność tutejszych kół katolickich, zasilających towarzystwo składkami, nie wystarcza.

Francya. W lutym umarł ks. Legrand proboszcz w St. Germain l'Auxerrois w 84 roku życia. W historyi ostatnich lat 40 odegrał dość wybitną rolę, będąc za cesarstwa proboszczem dworskim w Tuilleryach. Na stanowisku tem umiał sobie pozyskać prawie przyjaźń obojga cesarstwa i on to w obecności Nuncyusza i legata Apostolskiego udzielił chrztu następcy tronu. W czasie komuny oddany zupełnie niesieniu pomocy nieszczęśliwym wszelkiego rodzaju, dostał się do więzienia jako zakładnik i czekał już losu innych ofiar, gdy udało mu się ujść śmierci, w sposób niemal cudowny. Po dniach zawieruchy, kiedy powrócił już do swego probostwa, zjawił się przed nim jakiś człowiek, który wyznał mu, że jest tym właśnie szefem bandy, która go za czasów komuny aresztowała i zaklinał go na wszystko w świecie o pomoc w rozpaczliwem swojem położeniu. Ksiądz Legrand udzielił mu pieniędzy na ucieczkę do Anglii i zajął się losem pozostałej żony i dziecka. Inną historyą z jego życia, nie mniej dobrze charakteryzującą wielkoduszność zmarłego proboszcza, opowiada Le Monde. W r. 1871 w czasie rozruchów na placu Louvre człowiek jakiś zaczął uciekać w stronę gmachu policyjnego, zastał jednak bramę zamkniętą. Zwraca się zatem ku probostwu a natrafiwszy księdza Legrand, wyciąga błagalnie do niego ręce. „Pan Juliusz Ferry?" zapytał proboszcz. Był to istotnie sławny minister, którego tłum ścigał. Ksiądz Legrand nie zważając na zbiegowisko roznamiętnionej gawiedzi przed plebanią, zaprowadził Ferrego do przytykającego kościoła i boczną furtką ułatwił mu ucieczkę.

— Zjawiło się tu kilka zeszytów nowej publikacyi zatytułowanej „Dyabeł w XIX w." Wydawca dr. Bataille opowiada historye, które jemu samemu miały się przytrafić. I tak np. miał mieć z dyabłem schadzkę w Indyach angielskich, gdzie mu się tenże okazał jako młody człowiek „z niezwykle smutnym wyrazem oczu".

Innym razem autor prowadzi czytelnika do „dyabelskiego" laboratoryum na wyspie Gibraltar, gdzie jakiś czeladnik piekielny fabrykuje krople choleryczne „których gram jeden wystarcza na zatrucie całej Europy". Całość tych opowiadań, zdaniem Jerzego Bois, byłego redaktora *Univers* i gruntownego znawcy masoństwa, nie ma wartości i bynajmniej nie zasługuje na wiarę.

— Trybunał w Moulin zasądził niedawno kabalarkę, której dochód roczny według ksiąg przez nią samą prowadzonych, wynosił 22.000—24.000 franków. Ciekawe, że do klientów jej należeli sami młodzi, postępowi ludzie, którzy religia uważają za zabobon.

— Oryginalną mową odznaczył się pogrzeb „cywilny" w Verdun sur le Doubs. Chowano jakiegoś obywatela, a kiedy trumnę do grobu już spuszczano, urzędnik gminny, funkcyonujący przy tym obrzędzie, odchrząknął i rzekł z namaszczeniem co następuje: „Obywatelu Morin, w imieniu prawa grzebiemy cię!" Po tych słowach orszak pogrzebowy z mową na czele opuścił cmentarz.

— W ostatnich czasach zajmowało się kilka dzienników francuskich stosunkiem szkoły do socyalizmu i anarchizmu

Wszystkie w tem się zgodziły, że dzisiejsza szkoła ludowa w miarę szerzenia oświaty pomiędzy ludem, szerzyła w nim także świadomość prawdziwej i wyimaginowanej niedoli, pogłębiała przepaść między bogatym a ubogim i krzewiła rewolucyjne idee. W szkołach francuskich sposób nauczania historyi n. p. nie odpowiada wcale zakresowi pojęć u dzieci. Podręczniki szkolne zawierają gloryfikacye Jakobinów i innych bohaterów rewolucyi, którą usprawiedliwiają tem, że lud jęczał pod uciskiem i nadużyciem. Konsekwencye z tego są jasne, a im bardziej umysł jest prosty, tem pochopniej je tworzy.

Ustawa szkolna, która Boga do tego stopnia ignoruje, że nie pozwala o Nim nawet wspomnieć w podręcznikach, istnieje od lat 15 (a tyczy się to szkół państwowych, które tak się mają do prywatnych katolickich jak 9 : 6). Otóż zbrodnie dni ostatnich, które świat cały grozą przejęły, popełnione zostały przez ludzi w wieku lat 18—25. Słusznie zatem mógł powiedzieć w Limoges obrońca 17-letniego zbrodniarza na jego korzyść: „Czy społeczeństwo spełniło swój obowiązek wobec tego młodego człowieka? Wyłączywszy Boga z nauki szkolnej, czy nie wyłączyło przez to także i naukę i moralność? Od lat kilku zbrodnie powtarzają się niebywałe niegdyś, morderstwa pomiędzy młodzieżą szerzą się niesłychanie“. Jest to prawdą, gdyż od początku bieżącego roku zostało skazanych na śmierć lub przymusowe roboty 13 młodych ludzi niżej 25 lat

Drugiem złem, które z przerażającą szybkością szerzy się pomiędzy młodzieżą francuską, to samobójstwa. Stanowią one stałą rubrykę w dziennikach. *Journal des instituteurs,* fachowe pedagogiczne pismo, które ma dodatek dla młodzieży, taki zawiera ustęp w jednym z ostatnich numerów: „Co nam pozostaje uczynić, gdy nam zdarzyło się o obowiązkach naszych zapomnieć? Gdy błąd jest tak ciężkim, że honoru naszego dotyka, wtedy z całą stanowczością musimy śmierć ponieść. Odbywamy sąd nad sobą samymi.“ Tak dosłownie pisze ów dziennik i to w dodatku dla młodzieży, nie tylko polecając ale nawet nakazując samobójstwo. O to jest moralność zlaicyzowanej szkoły.

Wielu polityków francuskich, przerażonych dzikiemi wybrykami anarchizmu, żąda użycia ostatecznych środków w celu uratowania społeczeństwa. Daje im odprawę Juliusz Simon, pisząc we ***Figarze:*** „Śmierć nie jest tak wszechpotężną jak sądzicie. Nihiliści śmieją się z niej, a co socyaliści o niej myślą, nie wiem. Biedne chore społeczeństwo! Bóg — to dla ciebie jedyna ucieczka“.

Słowa te w ustach Juliusza Simona, który zbytkiem religijności nigdy nie grzeszył, stanowią jeden dowód więcej, że w Francyi zaczyna się budzić prąd nowy.

Turcya europejska Adryanopol. Zakład wychowawczy OO. Zmartwychwstańców w Adryanopolu ogłosił sprawozdanie za rok szk. 1892/93, z którego podajemy następujący ustęp:

„Misya tutejsza, w r. 1863 założona, zyskała sobie w ciągu 30-letniego istnienia swego uznanie nietylko w Tracyi i Bułgaryi, ale nawet szeroko po za granicami państwa otomańskiego. Pokaźna liczba wychowanków i ich duchowe wykształcenie świadczą najlepiej o systemie naszym i dlatego, pomijając to cośmy już w poprzednich sprawozdaniach podnieśli, ograniczymy się tylko na sprawozdanie za r. szk. 1892/93.

Misya tutejsza utrzymuje następujące zakłady:

1) Szkółkę przygotowawczą dla uczniów mających wstąpić do gimnazyum.

2) Gimnazyum 7-klasowe, które uczniom czującym powołanie do stanu duchownego ma dać potrzebne wykształcenie, celem uczęszczania na wydział filozoficzny a później teologiczny, innych zaś przygotowuje do studyów uniwersyteckich lub do zawodu urzędniczego.

3) Bractwo pod opieką Najśw. Panny Maryi. Należą do niego uczniowie, mający powołanie do stanu duchownego. Celem jego jest utrzymać to powołanie a przez modlitwę wyjednać je dla innych uczniów.

4) Seminaryum duchowne z kursem przygotowawczym dla tych, którzy gimnazyum nie ukończyli.

5) Szkołę rzemiosł, gdzie uczniowie nie posiadający zdolności do nauki gimnazyalnej mogą bezpłatnie kształcić się w dowolnym kierunku, a mianowicie w drukarskiej sztuce, w introligatorstwie, krawieczyźnie, szewstwie, stolarstwie, kowalstwie i w kucharstwie.

6) Nadto utrzymuje misya jeszcze dwie stacye: w Malko-Ternowo, składającą się z probostwa, jednej szkoły elementarnej dla chłopców i jednej dla dziewcząt, i w Akbunar, gdzie jest jedno probostwo i szkoła elementarna dla chłopców. Oprócz tego stale bawi z adryanopolskiej misyi wysłany do pomocy w stacyi Toposlar jeden ksiądz i jeden braciszek.

W roku ubiegłym seminaryum duchowne liczyło 4 wychowanków na przygotowawczym i 3 na teologicznym kursie, z których jeden otrzymał święcenia kapłańskie.

Aczkolwiek z zasady nie chcielibyśmy przyjmować eksternistów, jednak w kilku wypadkach byliśmy zmuszeni odstąpić od tego, ze względu na dobre świadectwa szkolne i moralności u kilku uczniów. W ogólności liczba uczniów gimnazyalnych przedstawia się jak następuje:

Do szkoły przygotowawczej uczęszczało w ubiegłym roku 25 uczniów, do gimnazyum 74, razem 99, z których 10 było eksternistów. Na końcu roku szkolnego przystąpiło do egzaminu rocznego 22 uczniów ze szkoły przygotowawczej i 69 z gimnazyum, razem 91, z tych 8 eksternistów. Do wyższych klas zostało aprobowanych 24 uczniów ze szkoły przygotowawczej, 65 z gimnazyum, trzem uczniom pozwolono egzamin powtórzyć.

Nagrody otrzymało 4 uczniów ze szkoły przygotowawczej i 18 z gimnazyum. Pochwalne uznanie: 1 uczeń ze szkoły przygotowawczej i 25 uczniów z gimnazyum. Dwóch abituryentów otrzymało świadectwa dojrzałości. Powtarzać klasę muszą: 1 uczeń ze szkoły przygotowawczej i 1 z gimnazyum.

Z uczniów miejscowych płaciło 8 całą taksę, 17 połowę, a 64 pobierało utrzymanie kosztem misyi. Z tych ostatnich płaciło 32 za odzież i drobne potrzeby, a reszta 32 pobierało kompletnie bezpłatne utrzymanie.

Szkoła rzemiosł liczyła 20 uczniów. Koniec roku ubiegłego przypadł na czas 4—16 czerwca.

Misya w Malko-Ternowo stale się rozwija. Szkoła dla chłopców liczyła 150 uczniów, szkoła dla dziewcząt 30 uczennic.

Do szkoły elementarnej w Akbumar uczęszczało 30 chłopców“.

Wiadomości dyecezyalne.

Archidyecezya lwowska obr. łać.

Jurysdykcyą *ad excipiend. conf.* otrzymał ks. Adam książę Sapieha.

Przeniesieni ks. wikaryusze: Ziemba Franciszek z Tok do Mikuliniec, Delecki Jan z Biłki szlacheckiej do Tok, Witkowski Maryan z Brzozdowiec do Biłki szlacheckiej, Kostkiewicz Wojciech z Cieszanowa do Brzozdowiec, Lang Antoni z Halicza do Cieszanowa.

W roku bież. wydrukowano o 100 egz. rubryceli więcej, które są do nabycia w kancelaryi Konsystorza po 25 ct. za egzemplarz.

Dyecezya tarnowska.

Zamianowany dziekanem dekanatu ropczyckiego ks. Aleksander Wolski, proboszcz w Dębicy, po rezygnacyi z tego urzędu ks. Kazimierza Buczkowskiego.

Przeniesieni ks. Adam Bryl z Jurkowa do Siedlisk, ks. Józef Kapturkiewicz z Siedlisk do Jurkowa.

Rekolekcye ludowe pod kierownictwem OO. Redemptorystów odbyły się w Grębboszowie w czasie od 7 do 17 lutego. Do świętych Sakramentów przystąpiło 3600 osób, do różańca zapisano 367, oraz wielu do innych pobożnych bractw.

Na budowę rz. kat. kościoła paraf. w Pojana-Mikuli na Bukowinie, raczyli ofiarować (w dalszym ciągu):

b) *z dyecezyi przemyskiej:*

P. T. ks. J. Rymar z Majdanu Sieniawskiego 1 zł., ks. W. Harmata prob. z Bieliny 2 zł., ks. A. Rychel z Wielowsi 2 zł., ks. J. Puzoń z Tarnowca 2 zł., ks. W. Krakowski z Handzlówki 1 zł., ks. S. Stokłosiński prob. z Leszczawy 2 zł., ks. A. Momidłowski prob. z Nienadówki 1 zł., ks. A. Podgórski prob. z Iwonicza 50 ct., ks. J. Stępień prob. z Wrzawy 2 zł., ks. J. Mikuś prob. z Turki 3 zł., Konwent OO. Dominikanów z Borku starego 1 zł., z Jarosławia 1 zł. 50 ct., Pan Ludwik Balicki właściciel dóbr we Wykotach 5 zł.

c) *z dyecezyi tarnowskiej:*

P. T. ks. F. Jaworski prob. z Grybowa 5 zł., ks. M. Maryniarczyk prob. z Jazowska 2 zł., ks. J. Przybyło prob. z Rzezawy 3 zł., ks. Fr. Gabryelski prob. z Jakubkowic 2 zł. 50 ct., ks. A. Tajduś administr. w Szczyrcu 3 zł.

d) *z dyecezyi krakowskiej:*

P. T. ks. A. Brandt prob. z Piotrowic 2 zł., ks. M. Harbut prob. z Przytkowic 3 zł., ks. Borowiecki z Bobrek 3 zł., Urząd parafialny w Brzeszczach 4 zł., w Łowicach 1 zł., Konwent ks. Franciszkanów w Krakowie 2 zł.

Wierni i innowiercy z Bukowiny . .	1024 zł.
z innych krajów	12 „
Razem	1367 zł. 50 ct.

Wszystkim P. T. Ofiarodawcom składa najserdeczniejsze podziękowanie

Ks. Andrzej Zoles,
proboszcz.

Do całego nakładu dołączamy *Cennik Księgarni Katolickiej w Poznaniu,* **który uwadze Czcigod. Czytelników polecamy.**

TREŚĆ:

Własność Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Kapłanów.
WYDAWCA I REDAKTOR ODPOWIEDZIALNY: **ks. dr. Z. Lenkiewicz.** Z Drukarni W. Łozińskiego.